

U potrazi za rešenjima za sever Kosova

Uvod

Savet za inkluzivno upravljanje (dalje u tekstu CIG) organizovao je svoj četvrti okrugli sto posvećen potrazi za rešenjima severa Kosova 13-14. decembra 2013. godine Istanbulu, Turska. U radu okruglog stola učestvovali su predstavnici političkih partija i vlada Kosova i Srbije. Među učesnicima su bili predstavnici Demokratske partije Kosova (dalje u tekstu PDK), Demokratske lige Kosova (dalje u tekstu LDK), Alijanse za budućnost Kosova (dalje u tekstu AAK), Samostalne liberalne stranke (dalje u tekstu SLS), Ujedinjene srpske liste (dalje u tekstu JSL), kancelarije predsednika vlade Kosova i predsednice Kosova, te predstavnike Demokratske stranke (dalje u tekstu DS), Socijalističke partije Srbije (dalje u tekstu SPS), Ujedinjenih regiona Srbije (dalje u tekstu URS), Liberalno demokratske partije (dalje u tekstu LDP), kancelarije predsednika Srbije, kao i veći broj analitičara iz Beograda, Prištine i severa Kosova.

Okrugli sto je deo većeg projekta posvećenog severu Kosova koji je velikodušno podržan od strane Ministarstva spoljnih poslova Švajcarske

Program dvodnevnog sastanka se sastojao od dve glavne sesije, u okviru kojih su održane diskusije o severu Kosova i o normalizaciji odnosa između Beograda i Prištine. Iako su se mišljenja učesnika o mogućim rešenjima za sever razlikovala, oni su predložili niz mera za izgradnju poverenja kao nužnog preduslova za pronalazak rešenja koje bi bilo prihvatljivo za obe strane. Između ostalog, predložili su bolju saradnju Beograda i Prištine, kao i unapređenje bezbednosne situacije na severu koje bi sprovela međunarodna organizacija, dok su izrazili neslaganje oko zakonodavnog okvira koji bi trebao da se primenjuje.

Učesnici su takođe predložili veći broj koraka koji bi trebalo da se preduzmu kako bi se normalizovali odnosi Srbije i Kosova. Postignut je konsenzus da bi se dijalog dva premijera pod pokroviteljstvom Brisela trebao nastaviti i da bi se svi dogovori koji su postignuti u dijalogu i tzv. tehničkom dijalogu trebali primeniti u celini i bez odlaganja. Takođe je data podrška rešavanju preostalih pitanja kao što su telekomunikacije i energetika. Normalizacija odnosa definisana je kao puna saradnja Srbije i Kosova, ali bez priznanja nezavisnosti Kosova od strane Srbije. Normalizacija će imati smisla jedino ukoliko bude imala praktične efekte u merljivom boljitku za sve koji žive na Kosovu i Srbiji.

Sledeći tekst predstavlja sažetak diskusija na okruglom stolu. Izveštaj takođe sadrži neke od novina o kojima je bilo reč na sastanku u okviru dijaloga u Briselu održanom posle okruglog stola. Kako bi ohrabрили što iskreniju diskusiju učesnici čije se izjave navode nisu imenovani. CIG takođe moli za razumevanje sve one čija izlaganja nisu u potpunosti odslikana u ovom kratkom izveštaju. Učesnici su učestvovali u radu okruglog stola isključivo u ličnom kapacitetu, i njihovi

stavovi ne moraju da se podudaraju sa stavovima organizacija koje predstavljaju. Učesnici nisu uradili reviziju izveštaja i CIG preuzima odgovornost za njegov sadržaj.

Lokalna samouprava na severu Kosova

Na severu i dalje upravljaju institucije koje su izabrane i funkcionišu na osnovu zakona Srbije i koje su finansirane od strane Beograda. Priština i međunarodna zajednica ne priznaju ove institucije kao legalne. Pitanje srpskih institucija na severu bilo je i tema razgovora predsednika vlada Srbije i Kosova tokom dijaloga u Briselu. Rešenje koja ima najviše šanse da se sprovede su izbori koje bi organizovala međunarodna zajednica i čiji rezultat bi bile institucije prihvatljive i za Beograd i Prištinu. Učesnici okruglog stola su diskutovali i o mogućnostima koje bi mogle da donesu institucije koje bi bile prihvatljive i za Beograd i za Prištinu. Veći broj učesnika je naveo da bi novi izbori na severu trebali biti održani u koordinaciji Prištine, Beograda i međunarodne zajednice i u organizaciji međunarodne organizacije kao što je OEBS. OEBS je spomenut kao mogući organizator izbora i od strane predstavnika Srbije i predstavnika Kosova koji učestvuju u briselskom dijalogu.

Jedan od učesnika je naveo da se izbori na severu nakon proglašenja nezavisnosti Kosova nisu ni trebali održati pošto su samo stvorili više neprilika kako za Beograd tako i za sever. On je naveo da su od izbora profitirale neke (trenutno) opozicione partije u Srbiji, koje su osvojile najviše glasova na severu. Ali je ovo dovelo samo do neprilika za Vladu Srbije u odnosima sa međunarodnom zajednicom. On je upozorio da bi bilo teško da se organizuju novi izbori na severu bez šire slike kakva bi situacija bila posle izbora. U suprotnom, „birači bi mogli da bojkotuju izbore“. On je predložio da bi najbolje rešenje bila organizacija izbora po izbornom zakonodavnom okviru Srbije, a da se kasnije izvrši evaluacija situacije i razmotre opcije koje postoje za buduće izbore, uključujući i njihovo organizovanje po zakonima Kosova. Učesnik je zaključio da bi Srbi u ovom trenutku učestvovali na izborima jedino ako su organizovani na osnovu zakona Srbije. Drugi učesnik je naveo da bi u principu bilo prihvatljivo da se prvi izbori organizuju na osnovu zakona Srbije, ali je naveo da bi bilo veoma teško „da se to proda stranim prestonicama i Prištini“, koji su zainteresovani za integraciju severa u institucije Kosova na osnovu zakona Kosova. Drugi učesnik je rekao da se Priština ne bi saglasila sa održanjem izbora na osnovu zakona Srbije na teritoriji Kosova. „To ne bi bilo tolerisano od strane Kosova i međunarodne zajednice i predstavljalo bi ogroman korak unazad za trenutni nivo saradnje dve strane“. U potrazi za kompromisom, drugi učesnik je ponovio ideju koja je prvi put spomenuta na prethodnom okruglom stolu u Budvi oktobra 2012. godine – da se prvi izbori organizuju na osnovu izbornog zakona Kosova, koje bi se u tu svrhu nazvali „pravilima OEBS-a“.

Povrh dogovora o održavanju izbora, strane bi mogle takođe da porade na postizanju okvira koji bi bio definisan kroz politički proces za rešavanje celokupnog pitanja severa. Među glavnim problemima navedeno je postojanje neformalnih bezbednosnih struktura Srbije na severu. Iako je veći broj srpskih učesnika porekao njihovo postojanje, albanski učesnici su rekli da bi pitanje ovih struktura trebala da bude tema razgovora u okviru dijaloga u Briselu, onda kada implementacija Sporazuma o integrisanom upravljanju prelazima/granicama (dalje u tekstu IBM) bude završena. Ove strukture bi mogle biti ukinute kroz saradnju sa Beogradom. Mnogi od učesnika su naveli da Beograd postaje sve realističniji i efikasniji u saradnji sa Prištinom i međunarodnom zajednicom.

Jedan od učesnika je rekao da bi trilateralni sporazum Beograda, Prištine i Srba na severu bio prihvatljiv za sve strane. On je predložio da bi sporazum trebao da, između ostalog, dozvoli srpskim opštinama na severu da formiraju asocijacije opština. On je rekao da u suštini asocijacija četiri opštine na severu ne bi bila protivna duhu Ahtisarijevog plana, već bi bila neka vrsta Ahtisarija plus. Međutim, drugi učesnik je naveo da su Srbi na jugu isto tako značajni kada je u pitanju takva vrsta dogovora. Dve trećine ukupne populacije Srba na Kosovu živi na jugu, te je isti učesnik predložio da bi prethodno predložena asocijacija opština sa srpskom većinom trebala da uključi i opštine na jugu. „Bili bismo snažniji zajedno“ zaključio je.

Mnogi su naveli da je kompromis o severu neumitan i da bi trebao biti uskoro postignut. Ni Beograd ni Priština nisu bili oduševljeni sa elementima IBM, ali su ga prihvatili. Isto će morati da urade kada je reč o severu. Jedan od učesnika je naveo da su izbori na severu prvi korak ka rešavanju problema, ali je izrazio sumnju da oni mogu biti održani sve dok Beograd podržava i finansira paralelne strukture. Zubin potok i Zvečan su održali lokalne izbore u maju 2012. godine, iako je Beograd odlučio da se izbori ne održe u opštinama na severu. Institucije u Leposaviću i Kosovskoj Mitrovici i dalje su u mandatu, ali niko ne zna šta će Beograd da uradi kada im mandat istekne 2014. godine, objasnio je ovaj učesnik. Sve četiri opštine i dalje su finansirane od strane Vlade Srbije. Isti učesnik je naveo da je privremeno rešenje za sever neophodno, ali ne kroz izbore, nego uz pomoć međunarodnog tela koje bi upravljalo severom i imenovalo opštinske savete koji bi pripremili teren za izbore. Međutim, Srbi na severu nisu spremni za takve kompromise pre nego što dobiju bezbednosne garancije od strane Prištine. Ovaj učesnik se takođe požalio da Priština nije još predala sve ingerencije srpskim opštinama na jugu koje su predviđene Ahtisarijevim planom, uključujući tu i pravo da imenuju šefove lokalne policije. Kao znak dobre volje, Priština bi trebala da u potpunosti implementira plan. S druge strane, neki od albanskih učesnika su negirali da Ahtisarijev plan nije u potpunosti primenjen na jugu.

Veći broj albanskih učesnika je rekao da bi Ahtisarijev plan trebalo takođe primeniti na severu. Ovaj plan omogućava zadovoljavajuće veze između Srba na Kosovu i Beograda, ali insistira da i Srbi na severu moraju da budu integrisani u pravni i upravni sistem Kosova. Jedan od učesnika je rekao da se određene grupe na severu protive izborima i integraciji u sistem Kosova zbog ličnih razloga, pošto bi time izgubili moć i druge povlastice. Drugi učesnik je rekao da je sever „preuzet od strane grupe pojedinaca koji izvlače korist od statusa quo, te će uraditi sve što je neophodno da se odupru pronalasku rešenja za ovo otvoreno pitanje“.

Sever će biti na program dijaloga u Briselu posle energetike i telekomunikacija, predvideo je jedan od učesnika. Teško je reći kakav će pravni okvir biti predložen za sever. Učesnik je naveo da je moguće da će se tokom razgovora o severu primeniti neke privremene mere, kao što je imenovanje opštinskog veća dok se rešenje ne nađe. Za dugoročno rešenje, potrebne su dodatne političke i finansijske garancije severu, te pozitivna akcija usmerena ka zapošljavanju i subvencije, naveo je ovaj učesnik. Međutim, on je naveo da trenutno lideri Srba na severu nisu spremni da učine bilo kakve koncesije.

Neki od učesnika su naveli da i Kosovo i Srbija boluju od manjka hrabrih lidera koji bi bili spremni da učine nepopularne ali hrabre odluke. Upravo zato je međunarodna zajednica nezamenjiva, primetili su neki od učesnika. Mnogi su naveli da neće biti lako da se dođe do sporazuma, ali onog trenutka kada se dođe trebali bi da budu implementirani. Jedan od učesnika je naveo da pravni okvir Kosova o lokalnoj samoupravi nudi dovoljne garancije. Među učesnicima je maltene postojao konsenzus da je uspostavljanje adekvatnog nivoa vladavine prava on najvažnijeg značaja.

O tome da se bezbednost na severu mora unaprediti postignut je konsenzus. Nasilni incidenti se u ovoj oblasti dešavaju skoro svake nedelje. Jedan od zaposlenih u Administrativnoj kancelariji za sever Kosovske Mitrovice ranjen je vatrenim oružjem svega nekoliko dana pre sastanka u Istanbulu. Iako je istraga u toku, mnogi sumnjaju da je razlog upravo njegov angažman u institucijama Kosova. Jedan učesnik je rekao da je to bio napad na one koji žele da izgrade poverenje između Srba na severu i institucija Kosova. Mnogi Srbi na Kosovu gledaju na otvaranje ove kancelarije kao na prvi korak ka implementaciji Ahtisarijevog plana i integracije severa u institucije Kosova. Stoga mnogi očekuju da će se Srbi na severu nastaviti sa protivljenjem ovim pokušajima. Jedan od učesnika je naveo da je odluka da se otvori kancelarija na severu ishitrena i da „niko ne bi trebao da srlja u donošenje brzih odluka“. Drugi učesnik je odgovorio da „ne treba srljati u donošenje loših odluka, ali kada su u pitanju dobre odluke treba biti brz.“ On je zatim naveo da je prošlo 13 godina i da problem i dalje postoji. Jedan drugi učesnik je izneo stav da međunarodna zajednica ne može da zauvek čeka Srbe i Albance, te da ne može da beskonačno izdvaja resurse za problem severa.

Diskusija je pokazala da srpski učesnici preferiraju dogovor u paketu za sever, dok Albancima više odgovara postupni pristup, odnosno korak po korak. Bez obzira na pristup, učesnik je naveo da će rešenje za sever najverovatnije uključiti „, po deo od tri opcije – autonomija, specijalni status i Ahtisarijev plan“.

Neki od ljudi na severu kao da upadaju u paniku zbog brzine procesa dijaloga Beograda i Prištine. Malo njih je očekivalo brzu primenu IBM, naveo je jedan od učesnika. On je naveo da je uspostavljanje prihvatljive lokalne uprave deo procesa normalizacije odnosa Srbije i Kosova, i da bi se na ovaj problem trebalo posmatrati upravo iz tog konteksta. On se usprotivio ideji organizovanja još jednih srpskih izbora na severu. Umesto toga, one je predložio da se zadrže postojeće institucije sve dok se ne postigne dogovor da se održe izbori na osnovu zakona Kosova „u sledeće dve do tri godine“. Učesnik je rekao da je vreme za realistični pristup i da se predlože ideje koje bi bile prihvatljive za obe strane.

Odgovarajući na tvrdnje da su srpske političke strukture na severu umešane u organizovani kriminal, jedan od učesnika Srba je rekao da političke strukture obezbeđuju usluge građanima. On je međutim naveo da isto tako postoje i kriminalne strukture koje nisu povezane za institucijama na severu. On se založio za pravljenje razlike između političkih i kriminalnih struktura na severu. Mnogi učesnici su naveli da je ukidanje bezbednosnih struktura preduslov za stabilnost na severu, ali da je dogovor o političkim institucijama može da sačeka. „Neformalne bezbednosne strukture imaju moć da sabotiraju i podriju bilo kakav napredak koji se postigne u dijalogu. „

Stvari se odvijaju brže nego što su mnogi očekivali. Česti susreti predsednika vlada i postizanje novih dogovora kao i njihova implementacija sugerišu da će preostali problemi biti rešeni brže nego što to mnogi misle, naveli su neki od učesnika. U tom kontekstu, učesnici su naveli da skup treba da bude realističniji, te da se pažnja usmeri na pitanja pomoći onima koji vode dijalog sa idejama i predlozima, kao i na pomoć oko implementacije sporazuma, posebno u cilju pridobijanja podrške javnosti za dijalog, kako na Kosovu tako i u Srbiji.

Normalizacija odnosa

Tehnički dijalog Beograda i Prištine koji je započet prošle godine ušao je u novu fazu sa otpočinjanjem susreta predsednika vlada i otvaranjem političkih pitanja. Do sada sklopljeno je nekoliko sporazuma, ali njihova implementacija nije bila tolika brza. IBM je bio implementiran, ali nijedna od strana nije bila prezadovoljan sa uslovima. Takođe ima više elementa ovog sporazuma koji nisu jasni od čega se tačno sastoji. Štaviše, različite interpretacije istih sporazuma u Beogradu i Prištini i nedostatak dodatnog pojašnjavanja od strane Brisela sigurno nisu doprinele omasovljavanju podrške javnosti dijalogu i daljoj implementaciji sporazuma. Predsednici vlada su se složili da naprave razvojni fond za sever koji bi se sastojao od prihoda sa dva prelaza na severu, kao i od dodatnih fondova Vlade Kosova i Evropske komisije. Fondom će upravljati po jedan Srbin i Albanac sa Kosova i jedan međunarodni predstavnik. Međutim, mnogi Srbi na severu su protiv ovog sporazuma i lokalne vlasti na severu su organizovale veći broj protesta.

Bezbednost je navedena kao oblast u kojoj je ključna saradnja Beograda i Prištine, ne samo u cilju unapređenja opšte situacije, nego i oko razmene informacija između dve policijske službe u cilju borbe protiv organizovanog kriminala. Neki od učesnika su predložili da bi Policija Srbije trebala da deli informacije sa EULEX-om, KFOR-om i Policijom Kosova (KP). Funkcionisanje lokalnih sudova je takođe ključno za osiguravanje da će slučajevi biti procesuirani. Neki od učesnika su rekli da su osumnjičeni bili oslobođani od strane sudova bez propisne istrage. Čak kada je i policija efikasna u hapšenju kriminalaca, to biva obesmišljeno neefikasnošću sudova.

Jedan učesnik je naveo da bi se sledeći koraci trebali preduzeti kao deo normalizacije odnosa, i u cilju unapređenja poverenja Beograda i Prištine: zajedničke patrole EULEX-a, KFOR-a i KP na severu; uspostavljanje prihvatljivog sudstva; povećanje participacije Srba u političkim procesima na severu; ukidanje neformalnih bezbednosnih struktura; priprema za lokalne izbore na severu; uzdržavanje od jednostranih akcija ili upotrebe sile; sloboda kretanja ljudi i robe; potpuna implementacija IBM; i integracija Srba u bezbednosne strukture Kosova.

Jedan učesnik je rekao da demokratija u multietničkim društvima zahteva specijalna pravila koja bi bila zasnovana na konsenzusu. „ Mi ne možemo da simplifikujemo sever, potrebna su specijalna pravila koja su uobičajena u multietničkim društvima“. On je predložio da bi Priština trebala da uspostavi komunikaciju sa srpskim institucijama na severu; trebalo bi stvoriti mirno okruženje za održavanje lokalnih izbora po zakonima Kosova i opcije koje ugrožavaju sistem Kosova bi morale biti isključene – drugim rečima, treba onemogućiti Srbe na severu da ucenjuju sistem Kosova. Međutim, ovaj učesnik je naveo da bi trebalo priznati da je sever „specifičan problem koji traži specifično i specijalno rešenje“

Konsenzus je maltene postignut oko zaključka da je sever ključ za normalizaciju odnosa Prištine i Beograda. Učesnici su se saglasili da je postoji potreba za uspostavljanjem novih i prihvatljivih lokalnih samouprava, međutim oko načina za njihovo uspostavljanje se nisu složili, odnosno da li treba primeniti pravni okvir Kosova ili Beograda. Jedan od učesnika je definisao normalizaciju kao „stvari koje utiču direktno na građane, kao što je IBM“. Učesnici su rekli da bi sledeći koraci trebali da budu rešavanje pitanja telekomunikacija i energetike, rešavanje pitanja osiguranja vozila, razmena oficira za vezi između Prištine i Beograda, i uspostavljanje železničke i avio veze između Beograda i Prištine

Zaključci i preporuke

Okrugli sto je doneo zaključke koji se tiču (1) lokalne samouprave na severu Kosova i (2) normalizacije odnosa između Srbije i Kosova. Sledi lista zaključaka i preporuka koje su proizašle iz toka diskusije.

1. **Učesnici se nisu saglasili oko modela lokalne samouprave koji bi trebao da se primenjuje na severu Kosova, ali su priznali da trenutni status quo šteti ljudima koji tu žive.** Neki od učesnika Srba zalagali su se za privremeno rešenje koje zadržava postojeće upravne strukture Srba na sever i koje počiva na teritorijalnom integritetu Kosova. Međutim, učesnici Albanci su se zalagali za primenu Ahtisarijevog plana kao jedine opcije,
2. **Učesnici su podržali održavanje izbora na severu tokom 2013. godine, koje bi sprovela međunarodna organizacija, kao što je OEBS, ali se nisu složili čiji i kakav pravni okvir treba da se primeni.** Srbi su insistirali na zakonima Srbije, dok su Albanci podržavali primenu zakonodavnog okvira Kosova. Iako je moguće pronaći „neutralna“ izborna pravila za održavanje izbora, kao što bi bio set izbornih pravila koje bi pripremio OEBS (neki od učesnika su predložili da ova pravila budu bazirana na izbornom zakonu Kosova), teže pitanje predstavlja postizanje dogovora oko toga čiji će se zakonodavni okvir primenjivati nakon izbora.
3. **Neformalne bezbednosne strukture predstavljaju opasnost za postizanje i implementaciju sporazuma i za sveukupnu stabilnost.** Albanski učesnici su sugerisali da je ukidanje ovih struktura neophodan korak za konačno rešavanje pitanja severa. Mnogi srpski učesnici su porekli postojanje takvih institucija. Neki od učesnika su predložili da pitanje bezbednosti bude tema u dijalogu dvojice premijera.
4. **Strane imaju neravnomeran uticaj na severu.** Učesnici su se saglasili da Beograd ima više uticaja nego Srbi na severu, koji sa svoje strane, imaju više uticaja nego Priština. Pokušaji Prištine da uspostavi kancelarije na severu, percipiraju se kao pokušaji da se poveća uticaj na štetu Beograda i Srba na severu. Uticaj Srba na severu opada. IBM je pokazao da Beograd i Priština mogu da postignu sporazume bez njihove saglasnosti. Srbi na severu nisu bili u stanju da podriju proces. Za sad nije jasno da li oni žele da imaju ulogu u procesu pregovaranja ili žele da nastave da podržavaju status quo koji međunarodna zajednica, Beograd i Priština žele da prekinu. Ako odbiju da sarađuju, moguće je da njihov trenutni uticaj još više opadne
5. **Priština treba da u potpunosti implementira svoj pravni okvir u sredinama sa srpskom većinom na jugu, i da se uzdrži od primene sile na severu.** Ovo bi moglo da unapredi međuetničko poverenje kao i poverenje u institucije, kao i da pomogne integraciju Srba na severu.

6. **Normalizacija odnosa između Srbije i Kosova definisana je kao „saradnja bez priznanja“.** Implementacija sporazuma mogla bi da unapredi odnose, kroz apsorpciju nezadovoljstva građana putem smanjivanja restriktivnih odredbi s kojima se građani svakodnevno suočavaju na obe strane – eliminisanje naknada za osiguranje vozila, priznanje automobilskih tablica. Beograd i Priština treba da redovno informišu javnost o toku dijaloga i sadržaju sporazuma. Brisel treba da bude takođe transparentniji i da razjasni sadržaj sporazuma koji su postignuti između Srbije i Kosova kada je to potrebno.
7. **Učesnici su definisali veći broj koraka ka normalizaciji odnosa Beograda i Prištine, od slobode kretanja do saradnje na putu evropskih integracija.**
 - a. Unapređenje kretanja ljudi i robe kroz potpuno priznavanje tablica, putnih dokumenata, kao i kroz rešavanje pitanja osiguranja vozila;
 - b. Razmena trgovinskih i ekonomskih oficira za vezu (po modelu već dogovorenih političkih oficira za vezu) i uspostavljanje saradnje carinskih agencija;
 - c. Ubrzanje implementacije sporazuma o katastarskim pitanjima;
 - d. Saradnja na otkrivanju sudbina nestalih lica;
 - e. Dogovor oko pitanja vezanih za energetiku i telekomunikacije;
 - f. Priznanje Univerziteta u Mitrovici i donošenje sporazuma o obrazovanju Srba na drugim nivoima;
 - g. Osigurati transparentnost fondova Srbije koji su namenjeni kosovskim Srbima;
 - h. Rešiti pitanje izdvajanja Albanaca za penzioni fond koji su prikupljeni do 1999. godine.
 - i. Implementacija zajedničkih infrastrukturnih projekata, kao što su autoput Priština –Niš, Priština – Leposavić, kao i železničke i avionske veze između Beograda i Prištine.;
 - j. Beograd ne bi trebao da opstruiše privatizaciju skijaškog centra na Brezovici, gde bi veliki broj Srba mogao da bude zaposlen;
 - k. Povećati broj programa za kulturnu razmenu, biznis kontakte i kontakte na različitim političkim nivoima;
 - l. Beograd i Priština ne bi trebali da ometaju proces evropskih integracija druge strane.

Lista učesnika

Po abecednom redosledu

Sadri Ferati, Demokratska liga Kosova
Arben Gashi, Demokratska liga Kosova
Ardian Gjini, Alijansa za budućnost Kosova
Dukagjin Gorani, Vlada osova
Adrijana Hodzić, Administrativna kancelarija za severnu Mitrovicu
Dhurata Hoxha, Demokratska partija Kosova
Oliver Ivanović, Grašanska inicijativa “Serbia, demokratija, pravda”
Dusan Janjić, Forum za etničke odnose
Adriatik Kelmendi, Televizija Koha Vision
Dusan Kozarev, Kancelarija predsednika Srbije
Leon Malazogu, Institut demokratija za razvoj
Petar Miletić, Samostalna liberalna stranka
Randjel Nojkić, Srpski pokret obnove
Zoran Ostojić, Liberalno demokratska parija
Stojanka Petković, Ujedinjeni regioni Srbije
Dejan Radenković, Socijalistička partija Srbije
Nenad Radosavljević, Mreža srpskih TV stanica sa Kosova
Naim Rashiti, International Crisis Group
Besa Shahini, Međunarodna krizna grupa
Predrag Simić, Univerzitet u Beogradu
Jelena Trivan, Demokratska stranka
Arber Vllahiu, Kancelarija predsednice Kosova
Gordon Bardos, Savet za inkluzivno upravljanje
Claudia Buess, Savezno ministarstvo inostrtanih poslova Švajcarske
Shpetim Gashi, Savet za inkluzivno upravljanje
Alex Grigorev, Savet za inkluzivno upravljanje
Arber Kuci, Savet za inkluzivno upravljanje
Krystyna Marty, Savezno ministarstvo inostrtanih poslova Švajcarske
Deborah Mennuti, Ministarstvo spoljnih poslova SAD (tzv. stejt department)
Jean-Daniel Ruch, Savezno ministarstvo inostrtanih poslova Švajcarske
Norbert Ruetsche, Savezno ministarstvo inostrtanih poslova Švajcarske
Monika Schmutz Kirgoz, Savezno ministarstvo inostrtanih poslova Švajcarske
Talia Wohl, Savezno ministarstvo inostrtanih poslova Švajcarske